

Signalement

Elsina Groenenboom-Draai. *Oog om oog. Jan van Hoogstraten, De Coccejaanse Venus en De Bruiloft in Salomons Tempel. Twee satires uit 1698*. Zoeterwoude, Astraea, 2013. 494 pp. ISBN 978-90-75179-32-3. €24,50. (met cd-rom).

Knuvelder (1970) besteedt slechts enkele regels aan Jan van Hoogstraten (1662-1736) en Porteman & Smits-Veldt (2008) noemen alleen de andere leden van de invloedrijke Dordtse uitgeversfamilie: Frans, David en Samuel. Toch blijkt de dichter in literair-historisch perspectief de aandacht die Groenenboom hem in dit boek geeft ten volle waard. Van Hoogstratens teksten worden dan ook terecht gepresenteerd als 'een onderbelicht gebleven schakel tussen de orthodoxie en de naderende verlichting' (p. 24).

De onderzoeker concentreert zich op twee lange satirische gedichten uit 1698, beide geschreven naar aanleiding van het optreden van dominee Salomon van Til in Dordrecht. De predikant had zich laatdunkend uitgelaten over Jan van Hoogstraten vanwege diens ongehuwd samenwonen met Ida van Koeverden. Als de dominee – en latere hoogleraar aan de Leidse universiteit – echter '(al te) spoedig' (p. 19) na het overlijden van zijn vrouw in het huwelijk treedt met Agatha van Molenschot, weet Van Hoogstraten hem met deze gedichten te vinden.

De twee gedichten komen uit de bundel *Schimp- en Hekeldigten uit verscheide Poëten* die, hoewel deze zonder auteursnaam is uitgegeven, aan Van Hoogstraten mag worden toegeschreven. Bij nazoeking ontdekte ik dat de bundel tal van snerende teksten op het huwelijk bevat en ook gezagsdragers moeten het nogal eens ontgelden. Het bevat interessant materiaal dat mede vanuit genderperspectief zou kunnen worden onderzocht. Op deze gendercontext van de satires gaat Groenenboom echter nauwelijks in. Ook aan het andere werk van Van Hoogstraten wordt in de studie inhoudelijk vrijwel geen aandacht besteed. Een bloemlezing uit zijn gehele werk moet dan ook welhaast op deze studie volgen.

Groenenbooms boek is mooi vormgegeven door Martien Frijns en is rijk geïllustreerd. Het bevat een grondige inleiding en enkele bijlagen, waarin het literaire, theologische en culturele klimaat aan het einde van de zeventiende eeuw zorgvuldig wordt behandeld. Aan de tekst van de gedichten (op de rechterbladzijden) is steeds (op de linker bladzijden) een keur aan notities, zowel verklarend als wetenswaardig, toegevoegd. De leesbaarheid is op deze manier optimaal. Op de cd-rom staat het collatieverslag van de eerste vijf edities van de gedichten.

A. Agnes Sneller